Poštnina plačana v gotovini. V Ljubljani dne 5. oktobra 1939. Štev. 9. Letnik LXXX. (šolsko leto 1939./1940.)

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 45-86

Misli ob novih namestitvah

Za pravilen kulturni razvoj slovenskega naroda, je vprašanje rednega prirastka učiteljskega naraščaja zelo važno; po svoji pomembnosti za vzgojo in pouk našega narodnega naraščaja pa predstavlja problem, ki mu je treba posvečati največjo pozornost. V našem glasilu smo neštetokrat kazali na veliko število brezposelnega učiteljskega naraščaja, a istočasno smo tudi opozarjali na nepopravljivo škodo, ki jo narodnemu organizmu povzroča pomanjkanje učnih moči na raznih šolah. V stotine se je dvigalo število zaprtih razredov in pred zadnjimi namestitvami je manjkalo v Sloveniji nad 200 učnih moči. Namestitve novih učiteljev in učiteljic so dosedanjo zadevno sliko znatno izpremenile. Izgleda pa kljub temu, da bomo morali v kratkem beležiti pomanjkanje učiteljskega naraščaja.

Kako to?

Že dve leti ni dalo učiteljišče nobenega prirastka. Dva zaporedna letnika vseh učiteljišč v Jugoslaviji sta bila zaprta in zato se je število brezposelnih učiteljskih abiturientov, ki je bilo že zelo veliko, v tem času vidno nižalo. Vsaka nova namestitev je redčila njihove vrste, kar je seveda le razveseljiv pojav. Toda novincev ni! In če pomislimo, da je z zadnjimi namestitvami v Sloveniji skoraj rešeno vprašanje brezposelnih učiteljskih abiturientov, se nam nehote vsiljuje vprašanje, ali bo sedanje omejeno število dijakov in dijakinj učiteljišča moglo zadostiti zahtevam pravilnega kulturnega razvoja naroda po novih učnih močeh? Ali bo v prihodnjih štirih letih diplomiranih toliko učiteljev in učiteljic, kolikor bo praznih in izpraznjenih učiteljskih mest? Oglejmo si številke!

Od 208 brezposelnih učiteljskih abiturientov, kolikor jih je izkazovala naša statistika, jih je sedaj nameščenih v Sloveniji 158, a v drugih banovinah jih je dobilo mesta 20. Poleg teh jih bo 12 sprejetih v dnevničarsko službo. Skupno jih sedaj vstopa v poklic 190 in ako si od onih 208 do sedaj čakajočih ni nihče izbral drugega poklica, ali sicer resigniral na učiteljsko službo, tedaj jih ostane še 18. Upati je, da bodo tekom letošnjega šolskega leta tudi ti poslednji osrečeni z namestitvenimi dekreti. Vso bodočo potrebo po novih učiteljih in učiteljicah bo moral kriti prirastek iz učiteljišč, ki pa nikakor ne more zadostovati.

Po dveletnem prestanku so bili l. 1935. ponovno otvorjeni prvi letniki učiteljišč, toda z maksimiranim številom 20 dijakov in 10 dijakinj. To maksimirano število je veljalo do letos. Če računamo s tem, da je skoraj izključeno, da bi vsi, ki so se vpisali v prvi letnik, vseh pet letnikov zdelali in tudi srečno prestali diplomski izpit, tedaj smemo predvidevati, da bo prihodnjo jesen v Sloveniji skupno z abiturientkami iz privatnih učiteljišč, v najboljšem primeru le 70 do 80 učiteljskih abiturientov (-inj), ki se bodo potegovali za učiteljsko službo. Približno tako število abiturientov bodo dajala učiteljišča vsa nadaljnja štiri leta. Praksa je pokazala, da se v Sloveniji, zaradi upokojitev, smrtnih primerov, otvoritev novih oddelkov, odhoda na višjo pedagoško šolo, ostavk in iz drugih vzrokov, izprazni letno približno 150 učiteljskih mest. Primerjava števila abiturientov s številom praznih mest nam pokaže povsem jasno, da se bo v prihodnjih štirih letih pokazalo znatno in občutno pomanjkanje učiteljstva. Ali ne bodo odločujoči činitelji takrat klicali nazaj onih, ki so, prepričani, da v svoji ožji domovini ne pridejo tako kmalu do službe, zaprosili za namestitev v drugih banovinah? In dalje, ali ne bodo klicani tudi oni, ki so proti svoji volji odšli drugam?

Prav gotovo so z navedenimi dejstvi računali tudi na odločujočih mestih, kajti letos je bilo na državnih učiteljiščih v Sloveniji otvorjenih 6 prvih letnikov. Tako se je glasil odlok, toda prijav za ženske razrede je bilo preveč, za moške premalo. Za dva prva moška razreda (80 predvidenih mest) v Ljubljani je bilo 82 prijavljencev, a od teh le 57 sprejetih, ker ostali niso izpolnili vseh pogojev; za en ženski razred (40 predvidenih mest) je pa bilo 195 prijavljenk in le 40 sprejetih. Povsem drugačno sliko nam nudi Maribor. Tu se je za dva moška razreda (80) prijavilo komaj 35 reflektantov, ki so bili menda tudi vsi sprejeti, a za en ženski razred (40) je bilo od 75 prijavljenk sprejetih 40.

Navedene številke ne kažejo ravno rožnate perspektive za bodoči razvoj našega šolstva, dajo pa obenem mnogo misliti. Brez dvoma bo nujno potrebno ugotoviti in odstraniti vzroke.

Zahtevamo in želimo kritiko svojega dela

»Brez resne, stvarno osnovane kritike kulturno življenje sploh ne bi bilo mogoče...«

Dr. K. Ozvald.

Pojem kritike predstavlja marsikje še nejasen in napačno razumevan problem. Ako hočemo uspešno rešiti katero koli aktualno vprašanje, moramo svojo prvo pozornost posvetiti problemu kritike.

V praktičnem življenju naših okrajnih organizačnih edinic se žal še ponekod vedno enači stanovska zavest članstva s slepo soglasnostjo in z zanosnim idealiziranjem vsega, kar se počenja. Stanovska linija in sloga kot organizacijsko-tehnični načeli se tu pa tam napačno istovetita s popolno ideološko soglasnostjo in kompromisarstvom v načelnih gledanjih. Vse članstvo bi naj mislilo in delalo le z eno glavo, odnosno namesto uveljavljanja lastnih pogledov in mnenj, naj bi članstvo že vse v naprej hvalilo in odobravalo.

Kritična nadarjenost, bistrejši pogledi in objektivnejša razsodnost poedinega člana, ki želi objasniti svoje odvojeno mnenje ter uveljaviti svoj predlog, pa se z nervozno nemirnostjo istovetijo »z nepremišljenimi in netaktičnimi gestami«, ki baje škodujejo ugledu, slogi in enotnosti učiteljstva ter pomagajo njihovim nasprotnikom in sovražnikom. Tu je potem govora o »netaktičnem postopku stanovsko nezavednega člana«, ki tako ocenjen pač težko pridobi za svoje mnenje in predloge potrebno pozornost in naklonjenost.

Kam vodi zatiranje kritike?

Posledica zaviranja in onemogočanja kritike je pomanjkanje zdrave diskusije in kresanja različnih mnenj, padanje zanimanja za skupno iskanje boljših delovnih metod ter vedno večja apatija »nezavednega« članstva, ki poleg vestnega plačevanja članarine predaja s sprejetjem edine kandidatne liste vse dolžnosti upravnemu odboru, ki se nato z vsemi mogočimi »moralnimi vzpodbudami in pozivi« brezuspešno bori za razgibanje in za aktivno pritegnitev članstva.

To je ena izmed bistvenih in usodnih napak, ki še žal niso vsepovsod popolnoma izumrle. S tega vidika bi lahko premotrili in navedli v ilustracijo mnogo dogodkov, ki so imeli pozneje usodni vpliv na našo organizacijo, ki jih je drago plačala.

Kritiki, to so dejanski nosilci novega življenja!

Na drugi strani pa nam naša organizacijska zgodovina zopet jasno priča in dokazuje, da so **prinašali napredek, to je resnično progresivno oplajanje našega organizacijskega življenja vedno le oni, ki niso bili zadovoljni z obstoječim stanjem.** Oni so s svojo kritiko ustvarjali nove, popolnejše poglede na probleme ter izpopolnjevali življenje s svojimi sodobnejšimi spoznanji, izkustvi in pogledi na življenje in svet.

Veliki duhovi kritično iščejo objektivne vzroke!

Univ. prof. dr. K. Ozvald pravi: **»Kritika,** najsi nastopa kot ugovarjanje, upiranje, zahtevanje, nov pokret ali kakor že koli, ni kak umetno zanešen nebodigatreba, ampak **je čisto pristna prafunkcija človeškega duha,** nič drugačna od gledanja, spominjanja, hotenja itd. **Brez resne, stvarno osnovane kritike kulturno življenje sploh ne bi bilo mogoče.** Zato je pač docela naravno, da prav sedaj, ko se čas lomi in vzhaja kvas za neznano nam bodočnost, v globino usmerjeni **veliki duhovi kritično iščejo objektivnih vzrokov** in objektivnih zakonitosti raznovrstnim pojavom sodobnega življenja, zlasti bolj nevšečnim...«

Kaj pravi zgodovina?

Največji pionir in graditelj v vsaki dobi je bil vedno le oni, ki je rušil staro, preživelo ter s tem ustvarjal in delal prostor novemu, boljšemu in popolnejšemu. To so oni večni nezadovoljneži. **To so kritiki po instinktu, po prepričanju in po poklicu.** To so dejanski nosilci novega življenja!

»Bog živi kritiko!« je vzkliknil naš veliki kritik, Levstik.

Resnično je dejstvo, da se nobena društvena uprava, ki jo sestavljajo sposobni duhovi, ne boji kritike. Obratno, ona si kritiko celo želi, kajti **vsaka upravna instanca dobiva mnogo več iniciative, koristi in življenja od resne kritike svojega članstva, kakor pa od njegovega slepega zaupanja in 100 % soglašanja.** Ne smemo pozabiti dejstva, da preveliko zaupanje velikokrat preskakuje važne in bistvene zadeve. Oni, danes sicer redki, ki že v naprej vse odobravajo in vsemu ploskajo, kar pride »od zgoraj« in dušijo vsako zdravo misel, ki pride »od spodaj«, s tem svojim ravnanjem močno zavirajo demokratični razvoj in napredek ter nazadnje uničijo vse.

Svobodna, načelna kritika je neobhodna!

To je spoznalo tudi zastopstvo vsega učiteljstva, ki je s sprejetjem **deklaracije o smeri stanovske politike** JUU na glavni skupščini v Sarajevu l. 1935. **zajamčilo popolno enakopravnost, svobodo vesti in mišljenja vsakemu članu,** z zdravim hotenjem, da **»se članstvo izpopolnjuje za samostojno mišljenje, da se omogoča svobodna, stvarna, načelna in dobrohotna kritika, ki je pogoj za zdrav razvoj organizacije in stanu...«**

Zato spoštujemo in pozdravljamo vsako kritiko!

Na glavni skupščini v Skoplju l. 1937. je predsednik JUU, tov. Dimnik, ob splošnem odobravanju vseh še jasneje izkristaliziral problem kritike v naših vrstah takole:

»Vendar moram, dosledno principom demokracije, izjaviti, da **uprava nikakor ne želi neomejenega in najmanje slepega zaupanja, ki bi uspavalo naše vrste. V zdravi borbi je zdrav napredek in življenje!**

Kdor dela, lahko tudi greši, in čim več dela, tem več lahko greši. **Zato spoštujemo in pozdravljamo vsako kritiko, sami bomo negovali in zahtevali kritiko svojega dela** — da lahko pravočasno odpravimo pogreške in reguliramo delo v pravilno smer...«

Nujna je tudi resnična svoboda tiska!

Kdo še ni spoznal iz navedenega dovolj jasno, **kje je vzrok,** da je članstvo v težkih razdobjih in razmerah prepustilo vso odgovornost in dolžnosti tovarišem v upravnih odborih, samo pa ostalo, kljub vsem naporom odborov, ob strani brezbrižno in malodušno?

Kdo še ni spoznal, da je **za resno, večje in poglobljeno organizacijsko življenje in delo** tudi nam brezpogojno potrebna smotrena gojitev in pospeševanje zdrave kritike?

Kdo še ne ve, da je za kritično in aktivno sodelovanje članstva nujno potrebna kot **predpogoj temeljita, vsestranska in načelna informiranost članstva o vseh akcijah društvenega življenja?**

Predpogoj tej pa zopet prava **demokracija in resnična svoboda mnenja v notranje-društvenem življenju,** kot tudi, in to v prvi vrsti, **resnična svoboda tiska** (radi pravilnega informiranja članstva) ter končno **dejanska demokratizacija celotnega slovenskega javnega življenja.**

In vsi slutimo, da prihaja nekaj velikega...

V novo, bližajočo se dobo gledamo polni zaupanja, da — po dolgih letih neprijetnega, težkega, življenje in zdrav razvoj dušečega ozračja našega javnega življenja — **omogoči in zajamči v naši ožji domovini res popolno enakopravnost, svobodo vesti in mišljenja vsakomur, da se tako tudi naš mali narod uvrsti med kulturno visoko stoječe narode.**

Kritiki — sodelavci, na plan!

V naših lastnih vrstah pa razgibljimo novo življenje, posvečujoč **glavno pozornost resnični vsestranski informiranosti članstva ter njegovemu čim aktivnejšemu kritičnemu sodelovanju. Zato želimo, da se v naših vrstah pojavijo tovariši z več lastne iniciative, ki bodo vse delo upravnih in ostalih odborov podprli in poživili s svojim kriticizmom.**

Več diskusije, več stvarnega dela!

To je naše načelno stališče, ko želimo — ob otvoritvi letošnje sezone občnih zborov in volitev upravnih in ostalih odborov za 3 letno dobo po naših okrajnih društvih — da bi se **na teh zborovanjih manj ploskalo in več mislilo, več debatiralo in več delalo.**

Pavle Segula.

Pedagoški tečaj v Mariboru

(Nadaljevanje in konec)

Četrti dan so predavatelji obravnavali vprašanje jezikovnega pouka v sodobni šoli. Na svojski občuteni način je **prof. D. Glinškova** podala nekaj **izbranih poglavij iz modernega slovniškega pouka.** Slovniški pouk mora izhajati iz doživljaja, a delo naj bo spontano. Nikakor pa ne sme jezikovni pouk ločiti stvarnosti od jezika. Ne trpamo ne preveč in ne prerano slovniške snovi in raznih definicij, ki končno niso važne, važno je jezikovno doživljanje in razumevanje. Gradivo in obliko dela je prilagoditi otroku. Otrok do 10. leta ni zrel za pravo abstraktno slovnico, zato slovniška poimenovanja na nižji in srednji stopnji niso nujna. Najprej je potrebno pravo življenjsko razumevanje slovniškega pojava in oblike, teorija sledi pozneje. Zanimiv je praktičen primer, ki ga je navedla predavateljica, ko so dečka prezgodaj vpregli v sklanjatev. Izhodišče slovniškega pouka bodi pristna življenjska situacija, ki nudi neizčrpno gradivo za pravilno oblikovanje otroškega jezika. S čistim, pravim slovniškim delom je čakati na pravi čas in je sistem možen kvečjemu na višji stopnji. Opozorila je tudi na napake v spisju in govorici, ki dajejo mnogo prilike za jezikovno oblikovanje. Dialekt ne smemo s silo zatirati in pretiravati knjižnih oblik in izrek. V govorici naj vlada neka domačnost, ljubezen. Upoštevati je tudi individualne motnje. Več pažnje pa je posvetiti frazeologiji, besedotvorju in pomenoslovju ter odpravljanju germanizmov. Ne ubijajmo z mehanizacijo raznih slovniških pravil volje do sodelovanja in zanimanja za materinski jezik, temveč gojimo s primernim in ustrezajočim delom ljubezen do slovenskega jezika.

O spisju v sodobni ljudski šoli je govoril **A. Žerjav.** Prikazal je kratek razvoj spisovnega pouka ter nas je preko Hildebranda, Scharrelmanna, Senkoviča in Seidemanna pripeljal do sodobnega spisja. Nazorno je to pokazal v grafičnem pregledu, kjer je označil posamezne razvojne faze spisovnega pouka: vezano reproduktivno spisje (do 1900.), prosto doživljajsko spisje (1900.—1920.) in ustvarjajoče spisje (1920....). Mladinoslovne osnove spisovnega pouka je predavatelj opredelil na tri stopnje: 1.—3.; 4.—5. in 6.—8. š. l. Na praktičnem primeru, na enoti »Pokopališče«, je prikazal možnost spisovnega izživljanja v raznih spisnih oblikah (11) in so slušatelji te primere na veliko beležili. Pa menda to ni dokaz, da ne beremo »Popotnika«, kjer je predavatelj to podrobneje prikazal. (»Popotnik« LIX.) Nakazal je tudi probleme produktivnega spisja in način oblikovanja teme. Pri tem odklanja obče teme n. pr. »Kako sem preživel letošnje počitnice« ter priporoča, da se obdelajo detajli. Predavatelj priporoča tudi, da se goji reportažna oblika spisja. Na enoti »Naše domače živali« je praktično prikazal primerne teme spisom za vse stopnje. Ob koncu se je še podrobneje dotaknil spisovne korekture, a mimogrede še pravopisnega spisa in razmerja spisja do slovnice.

V diskusiji se je podrobneje osvetlilo vprašanje »prostega spisja« in sistematičnega dela v tem pravcu. Poudarjalo se je tudi, da je v slovniškem pouku treba opredeliti strukturno in doživljajsko (psihološko) stran.

Peti dan smo govorili o domači vzgoji in o učnih načrtih.

Prof. V. Čopič je pokazal na **nekatere naloge učitelja pri domači vzgoji.** Uvodoma označi okvir domače vzgoje ter oriše faktorje, ki vplivajo na domačo vzgojo. Pri tem omenja vlogo učitelja, duhovnika, zdravnika, babice, časopisja in knjig, turistike in športa ter vlogo raznih društev in korporacij. Ko prikazuje položaj učitelja v kraju, ugotavlja, da se mora učiteljstvo zavedati, da je domača vzgoja podpora šolski vzgoji in obratno, zato je nujna povezanost šole in doma v pravcu pravilne gospodarske in narodno-državne vzgoje. Pri tem delu se stavljajo učiteljstvu in vsem ostalim pozitivnim faktorjem težke ovire, ki jih pogosto s samim vzgojnim prizadevanjem ni mogoče premostiti. Tu so težke gospodarske in socialne razmere kmečkega in delavskega življa in silna kulturna zaostalost. Alkoholizem uničuje cele družine in generacije. Velika ovira je tudi naše tipično strankarstvo. V takih razmerah mora biti delo učiteljstva sistematično. Pri označitvi dosedanjega dela omenja delo in napore »Učiteljskega pokreta«, ker mora biti poznavanje kraja in življenja osnova za uspešno podporo šole domači vzgoji. Da pa rešimo, kar se rešiti da, je nujno: a) preskrbite vse otroke s šolskimi potrebščinami b) zahtevati občinskega zdravnika, ki bo vodil kontrolo o zdravstvenih razmerah doma in dece; c) preskrbeti deco v šoli s hrano in č) oskrbovati otroke z obleko. Predavatelj je mnenja, da bi morali banovina in država vsaj delno podpreti naše družine v skrbi za mladino. Viri bi se naj dobili iz ogromnih dohodkov na trošarini. Nujno so potrebni ozki stiki s starši (mate-

Vsebina:

Misli ob novih namestitvah.
Zahtevamo in želimo kritiko svojega dela.
Pedagoški tečaj v Mariboru.
Učiteljevo delo in potreba učiteljskih počitniških domov.
Več naše pesmi.
Tovariš Anton Petriček — osemdesetletnik.
† Željko Križnar.
LISTEK: Pesmi Vide Tauferjeve. — Ivan Gol-Voj: »Človek, od kod in kam.«
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.